

ELŐTERJESZTÉS

a Dévaványai Városi Önkormányzat
2014.február 27-én megtartásra kerülő Képviselő-Testületi ülésére

Tárgy:

**EMLÉKEZÉS, EMLÉKEZTETÉS az 1951 és 1953. évben Budapestről
Dévaványára kitelepített 166 családra és az őket befogadó családokra „
EMLÉKÜNNEPSÉG, EMLÉKMŰ, EMLÉKTÁBLA ELHELYEZÉS VAGY EGYEBEK
KERETÉBEN.**

Tisztelt Polgármester Úr !
Tisztelt Jegyző Asszony !
Tisztelt Képviselő Testület !

Emlékezzünk, és emlékeztessünk, mert
„ aki nem ismeri múltját, nem értheti a jelent, amely a jövőnek
hordozója „ (Tamási Áron)

I. Előterjesztésünk beadásához okot adtak az alábbi pontokban felsoroltak:

1. Dévaványaiak és dévaványai születésű 90 év körüli idős, a több mint 60 évvel ezelőtt történt - Budapestről - Dévaványára való - kitelepítésekre emlékezőket hallgatva írásos feljegyzés készült néhány kitelepített családra vonatkozóan: „ *Dévaványára kitelepítettek krónikája* „ címmel. Azért csak néhány családra vonatkozik az írásban rögzített emlékezés, mivel az egyik „Emlékező” már eltávozott közülünk.

2. Vaszkó Irén tanárnő, dévaványai születésű, gyomaendrődi lakos, a Magyar Kultúra Lovagja, aki - széles körű kapcsolattartásának és tájékozottságának köszönhetően - felhívta figyelmünket, hogy az országban már több helyen, így a Békés megyei településeken is avattak már kitelepítési emléktáblákat, emlékműveket.

(Írása: az előterjesztés 1. sz. melléklete)

3. L. Papp Zsigmondné Dévaványa, Széchenyi u. 14. sz. alatti lakos emlékezése
(Írása az előterjesztés 2.sz. melléklete)

4. Dr. Pallaghy Sándor Dévaványa, Kossuth úti lakos emlékezése
(Írása az előterjesztés 3. sz. melléklete)

II. Előterjesztésünk benyújtásához az alábbi idézet is okot adott:

„ Valamit kérnek tőled
Megtenni nem kötelesség
Mást mond a jog, mást súg az ész
Valami mégis azt kívánja:
Nézd, tedd meg, ha teheted!
Mindig arra a harmadikra hallgass,
Mert az a szeretet! ...

(Túrmezei Erzsébet: A harmadik)

III. Előterjesztésünk beadásához fontosnak tartjuk az alábbiakban felsorolt mellékletek csatolását is:

- 4. sz. melléklet: Széchenyi Kinga: „ Megbélyegzettek - A kitelepítések tragédiája „
- 5. sz. melléklet: Dr. Hantó Zsuzsa: „ Elkövetők és áldozataik „
- 6. sz. melléklet: Elviselték az elviselhetetlent: „ Országgyűlési határozat ... „
- 7. sz. melléklet: Elviselték az elviselhetetlent: „ Azonnal kiüríteni és átengedni „
- 8. sz. melléklet: Felavatták a „Kitelepítettek Emlékművét” Mezőberényben
- 9. sz. melléklet: Lelküket törték össze a Kamutra kitelepített budapestieknek

Tisztelt Polgármester Úr !
Tisztelt Jegyző Asszony !
Tisztelt Képviselő Testület !

Ferenc pápa homíliájában mondja:

„... Az öregség olykor tényleg nem valami szép, ugye? De emellett ott van a tudás, és az örökség, amelyet nagyszüleink át kell, hogy adjanak nekünk. Egy olyan népnek, amely nem őrzi meg a nagyszülőket, nem tiszteli őket, nincs jövője, mert elveszítette emlékezetét...”

Tartsuk tiszteletben idős „Emlékezőink” tudását, őrizzük meg emlékeiket és adjuk tovább.

Tisztelt Képviselő Testület !

Tudomásunk van arról, hogy DÉVAVÁNYA az országban Mezőberény után a 2. helyre sorolható a kitelepített családok számát figyelembe véve.

Mellékleteink között példaként szerepeltetünk olyan településeket is, akiket példaértékűnek tartunk a „kitelepített családok és az őket befogadó családok „ megemlékezéseikre vonatkozóan is.

Mint a Békés megyei Karácsonyi János Honismereti Egyesület tagjai
kérik a Tisztelt Képvisező Testületet, hogy határozatban foglalkozzon a

1. sz. melléklet

KITELEPÍTÉSEK

Az írásom témája: „ kitelepítések „ Szépítő szó. A tettek valódi neve: „ Deportálások „ Sok falu-, község talán még most sem tudja, kiket, miért telepítettek ki.

Dr. Széchenyi Kinga könyvében leírja a kitelepítettek sorsát.

„ **Megbélyegzettek** ” - a „ Kitelepítések tragédiája „ címen.

Minden jóérzésű embernek el kellene olvasni, sőt a fiataloknak történelem órán kellene tanítani a sok igazságtalanságot, szenvedést, elhurcoltatást.

1950 - és 1953. évben a hortobágyi kényszertáborok borzalmaival is. A kitelepítők nem ismertek sem irgalmat, sem emberséget. Állat módján bántak gyerekekkel, nővel, öreggel, beteggel. A kitelepítésről, a kényszertáborokban töltött évekről hosszú ideig sem beszélni, - később még írni sem volt szabad.

Széchenyi Kinga így írja: „ Célom, hogy felhívjam a figyelmet itthon és külföldön ezekre az embertelen sok- sok tragédiára. „

Nekünk is most a Dévaványa-i kitelepítésekre, szenvedésekre, tragédiákra kell felhívni a figyelmet, hiszen a fiatalabb réteg mit sem tud róluk ! Hiszen ez a történelmünkhöz tartozik ! Felelősek vagyunk elmondani a faluban, megkérdezni, ha még akad, aki tudja, mi is történt itt. És el kell képzelni azok szenvedéseit, megalázottságait, amit a rendszer elhallgatott.

Szeretném tudni, Dévaványa lakossága tudja-e, hogy miért telepítették ide Budapestről az otthonuktól megfosztott embereket? Tudják- e az értelmiségi dolgozók csak egy kitelepített családnak a történetét?

Akadnak- e irgalmas szívű emberek, akik titokban egy- egy darab kenyeret adtak nekik?

Széchenyi Kinga könyvében olvasom: „ az irgalmas rendőrt, vagy hivatalnokot azonnal eltávolították a kitelepítők mellől. „

Tévednek azok, akiket nem érdekel az ártatlanul meghurcoltak sorsa, a „ megbélyegzettek „ szenvedései. Sok ezer ember szenvedését nem lehet elfelejteni.

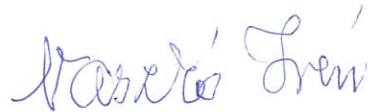
A Csudaballa-i pusztán az endrődi tájház dolgozói a tölgyfaerdő mellett felállított kereszt mellé kopjafát állítottak:

Felirata: „ **A meghurcolt Geist család emlékére 2013. október** „

Az országban több helyen megemlékeznek az 1951-1953 évben vidékre kitelepített budapestiekről és az őket befogadó családokról az „Emlékezés” különböző formáiban: **Emlékünnepség, emlékmű-, emléktábla-elhelyezés ... és egyebek keretében.**

A Dévaványára kitelepítettek és az őket befogadó családok is megérdemelnék, hogy Dévaványa is emlékezzen, és emlékeztessen a „*kitelepített és az őket befogadó családokra*”, hasonlóan, mint, ahogy ezt megtették az országban, több Békés megyei településen is pl: Hunyán, Mezőberényben, stb. emlékmű, emléktábla elhelyezés formájában is.

Gyomaendrőd, 2013. február hó ¹².....

Vaszkó Irén
Gyomaendrőd, Dózsa Gy. u. 31. sz.

2. sz. melléklet

L Papp Zsigmondné sz: Marcsa Lenke - 1920. XII. 3. -
Dévaványa, Széchenyi u. 14. sz. alatti lakos visszaemlékezése:

A kommunista rendszernek a régi életlehetőségeket megváltoztatni és megsemmisíteni akaró, 1951-ben hozott rendelkezése az arisztokraták, a rangosabb köztisztviselők, és a falusi középréteg ellen megnyilvánuló intézkedései

Minden előzmény nélkül kimentek az arra illetékes szervek felszólítani a már korábban összeírt „ áldozatokat „, hogy a megadott határidőn belül - néhány óra alatt - csomagolják össze a legszükségesebb holmijaikat, amit a vonaton magukkal tudnak vinni. A vonatokhoz teherautóval szállították el a kilakoltatottakat. A számukra kijelölt településre történő megérkezésüket az éjszakai órákra időzítették.

A fogadó települések érkezésük idejére a kulákokat kényszerítették házaik elhagyására. Voltak, akiknek még meg volt a tanyájuk, ahol meghúzhatták magukat, de voltak olyanok is, akik apró gyermekeikkel kunyhókba kerültek.

A kulákok helyzete kétségbeejtő volt. Pótadókkal, teljesíthetetlen beadásokkal sújtották őket. Örökös zaklatásnak voltak kitéve. Az örökös zaklatástól ezek a dolgos földműveléshez értő emberek menekülni voltak kénytelenek szülőföldjükről, tanyájukat, földjüket bekebelezték a tsz-ek. A mezőgazdaság kollektivizálása előtt, a vidéken élők voltak az ország életlehetőségének biztosítói.

A kitelepítettek Dévaványa határát nem hagyhatták el. Mindennapi megélhetésüket keserves körülmények között tudták biztosítani. Voltak, akik mezei munkát vállaltak, volt, aki zenét, idegen nyelvet tanított, vagy festett. Maguknak élelmet a piacról csak 10 óra után vásárolhattak. Az idős, betegekről, munkát vállalni nem tudókról a község velük érző lakossága - egymás közt megbeszélve - napról- napra gondoskodtak.

A külföldön élő rokonok, ismerősök is igyekeztek volna ínséges helyzetükben segíteni küldeményeikkel. Főleg tartós élelmiszerekkel, ruhaneműkkel. Ezeket az adományokat az arra illetékesek „ ellenőrizték „, de közben meg is vámták saját maguk részére. Az ott dolgozók elszólásaiból került ez napvilágra.

1953. márciusban, Sztálin halálával megszűntek a kitelepítés megszorításai, de a kitelepítettek nem térhettek vissza korábbi lakóhelyükre, illetve állásaikba.

Voltak családok, akik halálukig itt maradtak, többen igyekeztek a környéken elhelyezkedni, munkát vállalni.

A kitelepített honfitársainkról, azok szenvedéseiről, az őket befogadókról emlékezzünk meg. Az utókor számára legyen emlékeztető, mit kellett elszenvedni a magyar társadalom gerincét adó embertársainknak a kommunizmus áldatlan intézkedéseitől

D é v a v á n y a , (2012-11-16) 2014-02-12.

L. Papp Zsigmondé sz: Marcsa Lenke
5510 Dévaványa, Széchenyi u. 14.

3. sz. melléklet

KITELEPÍTÉSEK

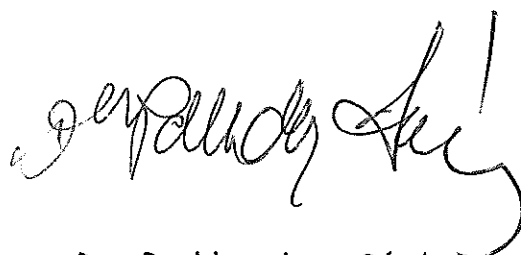
Dr. Pallaghy Sándor (Dévaványa, Kossuth u. 17. sz.) nyugd. állatorvos kijelentem, hogy

- az előzőeknek:

Vaszkó Irén gyomaendrődi tanárnő, L. Papp Zsigmondné nyugd. óvónő javaslatához hozzájárulok olyan értelemben, hogy a Dévaványa-i Önkormányzat találjon módot arra, hogy Dévaványa Város miképpen tudna méltóan megemlékezni az 1951-ben Budapestről Dévaványára kitelepített családok tragédiájáról és az őket befogadó családokról.

- Jó lenne megjeleníteni könyv alakban a kitelepítés történetét (előzményét, a település korabeli helyzetét), Dévaványa Város történetének részeként 1951-1953-al bezárólag.
- Dévaványa Város Önkormányzata kérje föl a kitelepítés történetének megírására Hajdú Józsefet, a Dévaványai Helyismereti Füzetek korábbi szerkesztőjét.
- Évekkel ezelőtt már elkezdődött néhány kitelepített családra vonatkozó feljegyzés: „ Dévaványára kitelepítettek krónikája „ címmel. Sajnos az emlékezések gerincét alkotó „Emlékező” eltávozott közülünk.
- Ugyanakkor tudomásom van arról, hogy ez ügyben munkálkodik Tóth Istvánné: Seres Etelka is.

D é v a v á n y a , 2014-02-16

Dr. P a l l a g h y S á n d o r
ny. állatorvos

4 sz. melléklet

Széchenyi Kinga

Megbélyegzettek

A kitelepítések tragédiája

„Munkám olyan időszakról szól, melyre nem szívesen emlékezünk, pedig emlékeznünk kell, magunk elé idézve a történeteket, hogy az önkény ellen eredményesen tudjunk harcolni. Talán némi vigaszt nyújthatunk ezzel a korszak áldozatainak, ha igazságot szolgáltatni nem is tudunk. A Rákosi Mátyás névvel jelzett korszakról van szó, melynek intézkedései, atrocitásai a magyar társadalom majdnem minden rétegét súlyosan érintették.” – Hogy kik is ők? A szerző Széchenyi Kinga szavaival: a Megbélyegzettek. Az 1951-es budapesti kitelepítésekkel kapcsolatosan ez idáig számottevő dokumentáció nem született, úgy látszik, az eltelt fél évszázad kevés volt e trauma objektív feldolgozásához. Széchenyi Kinga mégis megtette, pedig maga is érintett volt. Hatalmas kutatómunkával állította össze e kivételes történeti dokumentumot, mely nem vád- vagy perirat a szörnykorszak ellen, hanem „élő történelem”: a rendszer kényszerintézkedéseinek és mozgatórúgóinak bemutatásán túl mintegy három tucat visszaemlékezés és interjú teszi igazán olvasmányossá és hitelessé a Megbélyegzettek elhallgatott tragédiáját.

(Forrás: *elhallgatott.lapok.hu/*)

5. sz. melléklet

Dr. Hantó Zsuzsa
történész előadása

„Elkövetők és áldozataik”
a kommunista diktatúra alatt történt erőszakos kitelepítésekről

Beaverton Community Center

12350 SW 5th Street
Beaverton, Oregon
2012. május 12. szombat délután 14:00
Belépő: ingyenes

Dr. Hantó Zsuzsa történész, szociológus a „Kitiltott családok” című könyv szerzője. Portlandi előadása az 1944 és 1953 közötti időszakot elemzi, amikor Magyarországon a kommunisták megszerezték és birtokolták a hatalmat. Hogyan történt mindez, kik voltak az elkövetők és kik az áldozatok. Állampolgárok ezreinek csak az volt a vétké, hogy nemkívánatos elemeknek bélyegezték őket, internálták, üldözték, megfosztották őket munkahelyeiktől, elvették nyugdíjaikat, megfosztották vagyonuktól, otthonuktól és erőszakkal falvakba és munkatáborokba zárták őket.

(www.mbk.org/Artide 779.htm/)

Elviselték az elviselhetetlent - Konferencia a kommunizmus bűneiről

Magyar Krónika,
2012. február 6.

A Magyar Köztársaság Kormánya javaslatára az Országgyűlés a Rákosi-rendszer által elkövetett tömeges kitelepítések és deportálások 60. évfordulója alkalmából a következő határozatot hozta: – Az Országgyűlés szükségesnek tartja mindenkor méltóképpen megemlékezni a kommunista önkény áldozatairól, és felhívni a figyelmet a totális diktatúrák embertelenségére. Megemlékezik az 1950-es évek elején jogtalanul, tömegesen deportált és kitelepített családokról. Továbbá tisztelettel adózik a vidéki települések azon lakói előtt, akik – esetenként akár kényszer hatására, de – jószándékkal befogadták a diktatúra által meghurcoltakat és kitelepítetteket bizonyítva ezzel emberségüket. Az ő példájuk igazolja, hogy a zsarnoki rendszer kegyetlensége jóindulatot szült a magyar emberekben, akik az elnyomás közepette is képesek voltak segíteni egymáson.

A határozat támogatja és szorgalmazza olyan emlékművek felállítását, megemlékezések szervezését és oktatási anyagok készítését, amelyek a kitelepítések áldozataira, illetve az őket befogadó családokra emlékeznek. Továbbá felkéri a központi államigazgatási szerveket, az egyházakat és civil szervezeteket, valamint az önkormányzatokat, hogy gondoskodjanak a kitelepítés tragédiájáról és annak áldozatairól való méltó megemlékezésről.

6. sz. melléklet

Elviselték az elviselhetetlent - Konferencia a kommunizmus bűneiről

Magyar Krónika,
2012. február 6.

„Azonnal kiüríteni és átengedni”

Hantó Zsuzsa előadásában rámutatott: – Az alkalmasnak tartott villák és lakások feltérképezésére 1951. márciustól az ÁVH. tisztjei, a házmesterek és a házak bizalmi embereinek részvételével négy oldalas, 19 kérdésből álló adatlapokat töltöttek ki. A kérdőív a lakásban (házban) lakók személyi adatait írta össze, hányan és mióta lakta ott, a lakás nagysága, komfort fokozata és a lakbér összege szerepelt a kérdések között. A főbérlet vagy lakástulajdonos esetén feltüntették jelenlegi foglalkozását, hová dolgozik és mennyit keres, iskolai végzettségét, hol és mikor folytatott iskolai tanulmányokat. A foglalkozást gyakran felcserélték rangokkal – herceg, földbirtokos arisztokrata stb.– fokozatokkal. A kitelepítendő családokról készült összesítő információk között egy kiegészítő adatlapon feltüntették a pályaudvar nevét, ahonnan a családot elszállítják Budapestről, valamint a vagon számát. Egy másik adatlapon a kényszerlakhely helyét – megye, település – tüntették fel, valamint a befogadásra kényszerített gazda nevét. Az adatlapok szerint a kitelepítésre kerülő család minden esetben önálló lakrészbe költözik, melynek nagysága általában 6X6, 5X5 vagy 4X4 m².

A valóságban, amint ez kiderül a visszaemlékezésekből, nem önálló házba, vagy lakrészbe költöztek s többnyire nemcsak egy család került egy-egy szobába, helyiségbe. A családoknak a kitelepítési véghatározatot 24 órával az elszállítás előtt kézbesítették. A befogadásra kötelezett családok – a budapesti családokhoz képest 12 nappal korábban kapták meg a véghatározatot, mely szerint a lakrész „azonnal kiüríteni és átengedni” kötelesek. E gazdálkodó családok otthonait „kulákportaként” jegyezték. A kulák orosz eredetű szó, jelentése „ököl”, „kizsákmányoló”, nagygazda „zsíros paraszt”, „zsugori”,

7 sz. melléklet

(www.magyarkronika.com)

* 1-2

Felavatták a „Kitelepítettek Emlékművét” Mezőberényben

Létrehozás: 2011. szeptember 08., 08:31 Legutolsó módosítás: 2011. szeptember 08., 08:45

Mezőberény – Ez a történet egy évvel ezelőtt kezdődött. Pontosabban 59 plusz egy éve. A tavalyi év szeptemberének első szombatján találkoztak első alkalommal az 1951-ben Mezőberénybe kitelepített, akkor „osztályidegennek” minősített 251 értelmiségi polgárcsalád és az őket kényszerből befogadó, akkor „kulákoknak” csúfolt nagygazdák még élő tagjai, illetve a leszármazottaik. A találkozót a Mezőberényhez érzelmileg nagyon szorosan kötődő Kisari Miklósné szervezte a mezőberényi Német Evangélikus Egyház és a Német Hagyományápoló Egyesület segítségével és hathatós közreműködésével. Szöveg: Kisari Miklós

Fotó: hír6.hu / Ignác Bence

Máig rejtély, miért pont Mezőberénybe telepítették ki a legtöbb, Budapesten nemkívánatos családot..

1951 nyara volt az utolsó, komoly népességmozgással járó megpróbáltatás Mezőberény életében, amikor megérkeztek a Budapestről kitelepített családok, köztük számos, szinte magatehetetlen idős ember. A kitelepítés tényén túl helyzetüket tovább nehezítette, hogy az

idősektől megvonták nyugdíjukat, s a munkaképes emberek is csak nagyon nehezen találtak maguknak – fölöttébb rosszul fizetett – munkát.

Az avató ünnepségre tehát 2011. szeptember 3-án került sor. Az ünneplő közönséget, a volt kitelepítetteket és a befogadókat, illetve leszármazottaikat, ismerőseiket, barátait a német evangélikus templom déli harangszava köszöntötte.

A beszédek elhangzása után dr. Réthelyi Miklós miniszter, Erdős Norbert köztársasági megbízott, Siklósi István polgármester és Kisari Miklós követtanácsos segítségével leleplezte a Papp Zoltán tervezte, szürke márványból készült alkotást, amelyen a következő felirat olvasható:

HARCOLNAK ELLENED,

DE NEM BÍRNAK VELED,

MERT ÉN VELED LESZEK,

ÉS MEGMENTELEM –

ÍGY SZÓL AZ ÚR.

JEREMIÁS 1.19.

FŐHAJTÁSSAL ÉS

TISZTELETTEL EMLÉKEZVE

AZ 1951-BEN BUDAPESTRŐL

KITELEPÍTETT CSALÁDOKRA,

ÉS AZ ŐKET EMBERSÉGGEL

BEFOGADÓ MEZŐBERÉNYIEKRE

(Forrás: archiv.evangelikus.hu/aktualis/felavattak)

Lelküket törték össze a Kamutra kitelepített budapestieknek

Dányi László

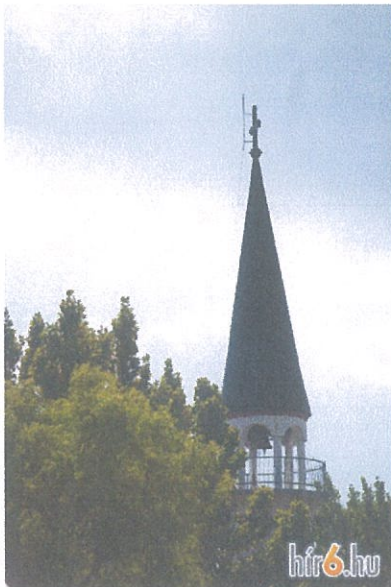
2013. szeptember 21., szombat 16:15

[nyomtatás](#)

[Ugrás a hozzászólásokhoz \(0\)](#)

Ötvennyolc értelmiségi családot telepítettek ki 1951 és 1953 között Budapestről a Békés megyei Kamutra, ahol a kommunista hatalom szándéka ellenére befogadták őket a kuláknak minősített parasztcsaládok. Soha nem kértek tőlük bocsánatot.

„E Békés megyei kis faluban, mely 15 km-re fekszik a megyeszékhelytől, Békéscsabától, mindössze 1129-en laknak. Mégis van itt iskola, óvoda, sportpálya, katolikus templom, művelődési ház, könyvtár, cukrászda, ivó, internet, játszótér, struccfarm, gólyafészek és minden, ami csak elképzelhető a nyugodt, csendes, de mégis haladó és komfortos vidéki élethez” – olvasható Kamut község honlapján. Kevesen tudják, hogy Nagykamuton (a kamut szláv szó kövest jelent) **Hunyadi Mátyás** király uralkodása idején, 1469-ben vármegyeszékhelyi gyűlést tartottak, 1517 és 1522 között pedig Békés vármegye székhelye volt.

Szent Gellért templom

[\(képek\)](#) Szombaton a X. Falunap várta Kamuton verőfényes napsütésben a **Balog Imréné** polgármester asszony vezette község apraja-nagyját, délelőtt 9 órakor az 1997. március 15-én

felszentelt Szent Gellért római katolikus templomban **dr. Kiss-Rigó László** szeged-csanádi római katolikus megyéspüspök celebrált szentmisét, aki a Rákosi-rendszerben a településre deportált, erőszakkal kitelepített fővárosi értelmiségi lakosokra emlékezve megjegyezte, hogy azok követték el a legnagyobb bűnt, akik a lelküket akarták megtörni, megölni. Kamut községbe 1951. június 16. és 1953. augusztus 31. között 58 budapesti családot (köztük ügyvédek, tanárokat, katonatiszteket, kereskedőket) telepítettek ki Budapestről, akiknek mindössze az volt a bűnük, hogy nem volt bűnük.

Szabó Ila műsorvezető köszöntője és a Himnusz elhangzása után **Erdős Norbert**, Békés és térsége fideszes országgyűlési képviselője, a Békés Megyei Kormányhivatal vezetője, kormány megbízott lépett a kitelepítettek és az őket befogadó kamutiak emlékére az elmúlt évben felavatott, a könyvtár épületének falán elhelyezett emléktábla előtt a mikrofonhoz. Osztályellenségnek megbélyegezve több mint 13 ezer, teljes vagyonekobbzással sújtott embert telepítettek ki Budapestről bírósági ítélet nélkül vidékre osztályharcos alapon 62 évvel ezelőtt

A 62 évvel ezelőtt Kamura kitelepített 58 budapesti családból egy család él ma is Kamuton.

(hir6.hu/cikk/88082/lelkuiket)